

VÆRDISKRED: Færdigt arbejde

15. december 2023, Weekendavisen, Sektion 1, Side 1, NIKOLAJ ARVE..., 1338 ord, Id: ea0430e8

Færre danskere opfatter arbejdet som vigtigt, viser måling. Har et års intens debat sat sit aftryk?

Der er sket noget bemærkelsesværdigt med danskernes syn på arbejdet. Det er ikke, fordi alle pludselig er begyndt at lægge meget færre timer på kontoret eller på fabrikken.

Eller fordi folk i massevis flygter fra arbejdsmarkedet og lader cheferne alene tilbage.

Danskerne går stadig på arbejde. Men på bare få år er andelen af danskere, der opfatter arbejdet som en »temmelig« eller »meget« vigtig del af deres liv, faldet markant.

Og ikke nok med det. Betydeligt færre ser det i dag som en pligt over for samfundet at knokle løs. Endnu færre vil prioritere jobbet over fritiden, hvis valget står mellem de to.

Det ligner med andre ord et forholdsvis stort skred i værdierne, når man kigger på resultaterne i en ny undersøgelse, som konsulent-og analysevirksomheden Moos-Bjerre sammen med Norstat Danmark har lavet for Weekendavisen.

I 2017 sagde 85 procent af danskerne eksempelvis, at arbejdet var blandt de vigtige ting i livet. Et tal, der siden 1999 har ligget nogenlunde stabilt og lige i hælene på andre af livets glæder: familien, vennerne og fritiden, som mellem 89 og 99 procent har fundet vigtige i samme periode.

Men i den nye undersøgelse svarer blot 64 procent, at arbejdet er vigtigt, en forskel på mere end 20 procentpoint. Til gengæld er kærligheden til familien, vennerne og fritiden intakt.

»Der er helt klart noget, der er forandret siden 2017,« siger sociologen Morten Frederiksen.

Han er nytiltrådt dekan på Institut for Samfundsvidenskab og Erhverv ved Roskilde Universitet. Vigtigere endnu: Han er leder af den danske del af den store europæiske værdiundersøgelse European Values Study, som senest blev gennemført i 2017.

Det er her, de historiske tal kommer fra. Hvert niende år siden 1981 har Frederiksen og hans europæiske kollegaer stillet befolkningerne en lang række spørgsmål om deres værdier - i forhold til religion, ægteskab, opdragelse og altså arbejde.

Det er de spørgsmål, som Moos-Bjerre og Norstat Danmark nu har stillet igen til et nyt udsnit af danskerne, helt præcis 1.052 repræsentativt udvalgte.

Morten Frederiksen understreger, at der skal tages forbehold for en række »metodiske forskelle«. I værdiundersøgelsen bliver en del af interviewene eksempelvis gennemført hjemme hos folk. Men selv med alle forbehold er det »tydeligt, at der er sket en forskydning«, siger han.

Spørgsmålet er, hvad den handler om? Og hvilke konsekvenser den kan få?.

DOVENDYR OG SKAFFEDYR

Hvis den politiske debat anno 2023 har roteret i kredsløb om én ting, må det være det arbejdende menneske i alle dets afskygninger.

Vi har diskuteret arbejdsmoral, ret og pligt, stress og strukturelle udfordringer. Ikke bare det - også børn, der bliver hentet sent, og dem, der aldrig kommer afsted. Deltid og arbejdsvilkår, store bededag og »quiet quitting«, hamsterhjulet og samfundskontrakten, meningen med det hele.

En debat, hvor særligt socialdemokrater har besunget samfundets metaforiske fabriksgulv og dermed har fremprovokeret en broget opposition bestående af så forskellige skikkelser som manifestskriveren Maj My Humaidan, altmuligmanden Svend Brinkmann og den konservative leder Søren Pape Poulsen.

Da statsminister Mette Frederiksen i sensommeren med et Stauning-citat udråbte »uvirksomhed og dovenskab« som menneskenes fjender og samtidig slog fast, at velfærdsstaten vil sprække uden en stærk arbejdsmoral, replicerede Søren Pape Poulsen: »Undskyld mig, men hvem er egentlig til for hvem her? Vi er altså ikke født til at være skaffedyr for staten.« Men hvad siger danskerne selv? Også her bidrager den nye undersøgelse med interessante tal til debatten. Eksempelvis svarede 60 procent i 2017 - 68 procent i 2008 - at man bliver doven af ikke at arbejde. I dag siger blot 47 procent det samme.

Tilsvarende er andelen, der ser arbejdet som en pligt over for samfundet, faldet fra 78 procent i 2017 til 64 procent i 2023. Især de yngste trækker ned: 54 procent af de 18-35-årige er enige.

»En del af forklaringen er nok, at folk reagerer på det, der diskuteres i medierne,« siger sociologen Morten Frederiksen. »Hvis man ikke er enig i, at store bededag skal afskaffes, og at vi skal arbejde mere, så kan der nemt komme en modreaktion, hvor arbejdet prioriteres lavere på det moralske plan, men ikke nødvendigvis i praksis.« Derudover peger han på én stor begivenhed, som man ikke rigtig kan komme udenom i årene siden 2017: coronapandemien med alle dens nødløsninger og nye arbejdsformer.

»Man troede, det ville have varig betydning på en masse områder, hvor det ikke var tilfældet,« siger han. »Men måske er arbejdet en undtagelse.« Det samme mener antropologen Dennis Nørmark, som kalder nedlukningerne »det største eksperiment nogensinde i vores arbejdsliv« : »Corona gjorde, at folk begyndte at reflektere over, hvad deres arbejde gik ud på,« siger Nørmark, som for nogle år siden udgav bogen Pseudoarbejde om den tiltagende meningsløshed i mange jobs.

»Når man sidder derhjemme og får tid til at gå tur med hunden, så finder man ud af, at der er mere i livet.« Noget tyder på, at det er sandt: Blot 31 procent er nu enige i, at arbejdet kommer først - også selvom det betyder mindre fritid.

I 2017 var det tilsvarende tal 45 procent og knap 50 procent tilbage i 1999. Igen er det især de yngste, der trækker ned: Kun 22 procent mellem 18 og 35 år erklærer sig enige.

»Du ser heller ikke helteportrætter i Børsen eller Djøfbladet, der handler om en leder, som på ti år har gjort kometkarriere, fordi han arbejdede 70 timer om ugen med blod i munden,« siger Nørmark. »Nu fortæller Djøfbladet i stedet om unge kvinder, der rejser ud på landet og bager brød.«.

HVOR DRØMMENE BOR

Netop det sidste nævner den socialdemokratiske udlændingeog integrationsminister Kaare Dybvad Bek også i sin meget omdiskuterede bog Arbejdets land fra begyndelsen af november.

Ikke som et eksempel til efterfølgelse, men som et eksempel på dem, der »promoverer livet uden for arbejdsmarkedet« og derfor kan være med til at slå huller i danskernes arbejdsetik.

En ny tidsånd, der ifølge bogen »manes frem med argumentet om, at man har danskerne bag sig, selvom ingen har efterprøvet den påstand«.. Tyder den nye undersøgelse ikke på, at denne arbejdskritiske tidsånd måske allerede har bedre fat i befolkningen, end Dybvad troede? »Der er stadig en meget, meget stor del af danskerne, som mener, at det er vigtigt over for ens medmennesker, at man går på

arbejde,« siger Dybvad og henviser til de 64 procent, som ser arbejdet som en pligt over for samfundet. Kun 11 procent erklærer sig decideret uenige, fremhæver han. Resten er i tvivl.

»Så i virkeligheden er der vel kun 11 procent, der bakker op om Søren Papes budskab.« Søren Pape Poulsen er ikke vendt tilbage på Weekendavisens henvendelse.

Selv mener Dybvad, at den nye undersøgelse kan læses på to måder - en pessimistisk og en optimistisk - og han hælder selv mest til den sidste, fordi beskæftigelsesstatistikkerne stadig vidner om en generelt høj arbejdsmoral.

»Det er klart, at hvis det her betyder, at flere folk tænker, at de ikke skal arbejde, så er det selvfølgelig bekymrende,« siger han.

»Men hvis det betyder, at de passer deres arbejde og så måske i højere grad finder mening i fritiden, så er det jo meget sundt. Det er i virkeligheden en tilbagevenden til velfærdsstatens grundtanke: at man ikke skal udleve sine drømme gennem sit arbejde, men at det skal åbne nogle muligheder.« Også Liberal Alliances leder, Alex Vanopslagh, har engageret sig i arbejdsdebatten, blandt andet i bogen Vejen til ansvar.

Ligesom Dybvad ved han dog heller ikke, om udviklingen er entydigt positiv eller negativ.

»Det er jo svært at kloge sig på årsagerne til de ændringer,« skriver han i en mail, men kommer så alligevel med en mulig forklaring, der lyder lidt som et ekko af Dennis Nørmark: »Et forsigtigt gæt kunne være, at mængden af pseudoarbejde blandt akademikere både offentligt og privat gør, at arbejdet føles mindre meningsfuldt.« Det store spørgsmål er nu, om der er tale om et varigt skred i den værdi, danskerne tillægger arbejdet. Det får vi et mere klart svar på, når Morten Frederiksen og co. igen spørger europæerne i 2026.

Blot 31 procent er nu enige i, at arbejdet kommer først. I 2017 var det tilsvarende tal 45 procent.

Alt mediemateriale fra Infomedia er ophavsretligt beskyttet.

Du må ikke sælge, videregive, distribuere, gengive eller mangfoldiggøre mediemateriale fra Infomedia uden særlig og skriftlig aftale med udgiverne, som har ophavsretten til materialet. Det er ikke tilladt at gemme mediemateriale lokalt på f.eks. egen pc. Alt materiale skal tilgås via Infomedias systemer. En overtrædelse af nævnte er brud på ophavsretten og vil blive rapporteret til udgiverne, som har ophavsretten. Infomedia forbeholder sig ret til at kræve kompensation for misbrug, der strider mod jeres aftales bestemmelser eller gældende dansk lovgivning.

Kopiering

En aftale med Infomedia giver ikke ret til kopiering af mediemateriale. Denne ret kan opnås gennem en aftale med Copydan Tekst & Node, som dækker kopiering på tekstområdet. Læs mere om mulighederne for analog og digital kopiering for hhv. virksomheder og uddannelser på <http://www.tekstognode.dk>.